

בס"ד. שיחת ש"פ עקב, כ"ף מנחם-אב, ה'תשי"ג.

בלתי מוגה

א. איתא בספר מגיד מישרים¹ — שכולל הענינים שלמד המגיד, המלאך, עם הבית-יוסף — שהמלאך אמר להבית-יוסף שבזכות תורתו ועבודתו יזכה לאיתוקדא על קידוש השם. ולאחרי שעבר משך זמן ועדיין לא זכה לכך, הצטער הבית-יוסף ושאל את המלאך מדוע לא זכה עדיין לכך, והשיב לו המלאך, שזהו עונש על שהיו אצלו ענינים כאלה שלפי ערכו וגודל מעלתו לא היו צריכים להיות.

ומסיפור זה מובן גודל מעלת המסירת נפש — שזהו"ע נעלה יותר מתלמוד תורה והוראה לרבים:

הבית-יוסף — נוסף לכך שהי' זקן ויושב בישיבה בזמנו, הרי על ידי חיבור השלחן-ערוך נעשה מורה הוראה לכל בני ישראל גם לדורות הבאים, שעל פיו מורים הלכה בכל תפוצות ישראל עד סוף כל הדורות.

והיינו, שאצל הבית-יוסף היתה גם המעלה של הוראת הלכה, שזהו"ע נעלה יותר מתלמוד תורה סתם, פלפולא דאורייתא — דאע"פ שגם פלפולא דאורייתא הוא באופן ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים"², הרי זה בדרגא כזו שגם בשרשה ושרש שרשה למעלה ביותר יש בה ענין של התחלקות, שזהו שם אלקים, לשון רבים³; משא"כ "הלכה" היא משם הוי' — כמארז"ל⁴ "והוי' עמו" שהלכה כמותו" — שלמעלה לא רק משם אלקים סתם, אלא גם מ"אלקים חיים"⁵. וטעם הדבר — לפי ש"הלכה" היא הנקודה הפנימית בחיי היום-יום שעל ידה נשלמת הכוונה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁶, דירה לו ית', לעצמותו⁸, שלמעלה מהתחלקות.

(1) ר"פ בראשית (סד"ה הלא לך למנדע).
 (2) ר"פ תצוה. פ' אמור (ד"ה אח"כ פ' לי). פ' ברכה (ד"ה אור ליום א'). ובכ"מ.
 (3) עירובין יג, ב. וש"ג.
 (4) ראה פרש"י וירא כ, יג. וישלח לה, ז.
 (5) ובהגסמן שם בהערה 32.
 (6) ראה תו"מ סה"מ אלול ע' עדר. וש"ג.
 (7) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.
 (8) ראה תו"מ סה"מ שבט ע' שח.

ולענין זה זכה הבית-יוסף דוקא — כידוע⁹ ששלשה גדולי ישראל היו ראויים לחיבור השלחן-ערוך, ומשלשתם נבחר הבית-יוסף דוקא.

— וכמו כן הי' בזמנו של אדמו"ר הזקן, שהיו כמה צדיקים וכמה גאונים, וגם בין תלמידי המגיד היו כו"כ גדולים בנגלה דתורה כו', ואעפ"כ, בחר המגיד באדמו"ר הזקן לחבר את השלחן-ערוך, שזוהי המעלה ד"הוי' עמו שהלכה כמותו". והיינו, שאע"פ שגם ספריהם ותורתם של שאר תלמידי הבעש"ט והמגיד נתקבלו בכל תפוצות ישראל (לא רק אצל חסידים, אלא גם אצל "עולם'שע"), מ"מ, הרי זה באופן ד"אלו ואלו דברי אלקים חיים", אבל בנוגע להלכה, יתכן שלפעמים תהי' הלכה כמותו ולפעמים תהי' ההלכה באופן אחר. משא"כ בנוגע לשלחן-ערוך של אדמו"ר הזקן — הרי זה באופן ש"הלכה כמותו", אשר, ע"י ההנהגה ע"פ ההלכה נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים¹⁰.

ולמרות גודל העילוי דחיבור השלחן-ערוך, הצטער הבית-יוסף ושאל למה לא זכה למסור נפשו על קידוש השם — אע"פ שאילו הי' מוסר נפשו על קידוש השם לא הי' יכול לחבר את השלחן-ערוך¹¹.

ומזה מובן שענין המסירת נפש על קידוש השם הוא נעלה יותר אפילו מהוראה לרבים.

ב. ענין זה מוכח גם ממה שאמרו על "הרוגי לוד" ש"אין אדם יכול לעמוד במחיצתן"¹² — דאע"פ ש"הרוגי לוד" לא השאירו אחריהם ספרים לדורות הבאים, וגם בימיהם לא מצינו שהיו מורי הוראה בישראל, מ"מ אמרו ש"אין אדם יכול לעמוד במחיצתן" — שזהו מצד מעלת המס"נ שהיא נעלית יותר אפילו מהוראה לרבים.

וכמו כן מצינו¹³ בענין נפילת אפים, שבזכות עשרה עשרה מלכות נעשה העלאת מ"ן לפעול מילוי הבקשות שבתפלתן של כל ישראל. ואף שא' מעשרה הרוגי מלכות הוא רבי עקיבא, שגדלה מעלתו ביותר, עד שמצינו שהוא כנגד קוב"ה¹⁴ — מ"מ, ענין זה נעשה (לא מצד המעלות המיוחדות של רבי עקיבא, אלא) מצד מעלת המס"נ דוקא.

(9) ראה ע"ח שער הכללים פ"א. שער הכונות ענין נפילת אפים דרוש ה'. פע"ח שער נפילת אפים פ"ד ואל"ך.
(14) ליקוטי הש"ס להאריז"ל סוף ברכות (הובא בלקו"ש ח"ג ע' 1003). של"ה חלק תושב"כ רצו, ב.

(9) שה"ג (להחיד"א) מע' ספרים ערך בית יוסף. וראה גם תו"מ ח"ד ס"ע 319.
(10) ראה גם תו"מ ח"ז ע' 213. וש"נ.
(11) ראה לקו"ש חכ"א ע' 176 הערה 35.
(12) פסחים נ, א. וש"נ.

וזוהו גם הטעם לכך שכו"כ אנשים כלליים שהיו מורי הוראה בישראל, והיו יכולים להמשיך במילוי הכוונה דדירה בתחתונים לא רק בתור איש פרטי אלא גם בשייכות לכלל ישראל — נסתלקו קודם זמנם¹⁵, שזוהו מפני שהיתה אצלם מעלת המס"נ שהיא נעלית יותר מפילו מהוראה לרבים.

ג. ויש להוסיף, שאי אפשר לומר שהעילוי שבענין המס"נ הוא רק בנוגע לעצמו בלבד, משא"כ מצד הציווי ד"ואהבת לרעך כמוך"¹⁶ צריך להיות באופן אחר — דא"כ, לא הי' הבית-יוסף מצטער על שלא זכה למסור נפשו על קידוש השם. ועכצ"ל, שהעילוי שבענין המס"נ הוא לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע לכלל ישראל.

ונקודת הענין בזה — שאמיתית הכוונה דדירה בתחתונים נשלמת ע"י ביטול ומס"נ דוקא, שזוהו ענין נעלה יותר לא רק מכלל הפרטים, אלא גם מכלל בעצם, ובזה היא הכוונה העצמית.

ד. ויש לבאר ההוראה מענין הנ"ל בעבודה:

ובהקדם המסופר פעם¹⁷ אודות א' ששאל אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שתי שאלות, שאלה א' שנוגעת לעבודה, ושאלה ב' אודות עבודת המלאכים, והשיב לו כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁸ על שאלה הא', ובנוגע לשאלה הב' כתב שאינו משיב עלי' כיון שאין זה נוגע לעבודתו.

— מבואר אמנם בחסידות¹⁹ שההתבוננות בעבודת המלאכים, בהביטול דהשרפים ואופנים וחיות הקודש (כמבואר בברכות ק"ש), פועלת בנפש הבהמית מצד שרשה למעלה כו', ומביאה תועלת בעבודה. אבל, כנראה שהשואל הנ"ל הי' במעמד ומצב כזה שעדיין לא הי' שייך לענין זה ("יענער האָט נאָך ניט געהאַלטן דערביי").

ובמילא, צריך להיות בכל ענין הוראה בעבודה. ובנוגע לענינו — ההוראה היא בנוגע למעלת העבודה דאתכפיא דוקא, כדלקמן.

ה. כאשר דורשים ענינים של אתהפכא או אתכפיא — ישנו מי שטוען שיניחו לו לילך בדרכו, לעבוד עבודתו עם הכחות והחושים שלו,

16 קדושים יט, יח.

17 תו"מ ח"א ע' 30. ח"ג ע' 129.

18 ראה אג"ק שלו ח"ב ע' שלה ואילך.

19 ראה לקו"ת ר"פ תצא. ובכ"מ.

15 כנראה הכוונה לבעל ההילולא דכ"ף

מנחם-אב (וראה גם שיחת כ"ף מנחם-אב

דאשתקד ס"ח ואילך (תו"מ ח"ו ע' 117

ואילך)). — המו"ל.

שאז יוכל לעמוד בתנועה של התפשטות, גם מצד נפשו הבהמית, וככל שיוכל להתפשט יותר, יוכל לפעול יותר, ובמילא תהי' תועלת גדולה יותר בעולם. וא"כ, למה תובעים ממנו ענין של אתכפיא, שיקלקל וימנע את התועלת בעולם?!

הן אמת — ממשיך לטעון — שכדי שיבוא לשלימות עבודתו עם עצמו יש צורך בענין האתכפיא דוקא, אבל אעפ"כ, מוכן הוא לוותר על השלימות שלו בשביל התועלת בעולם שתהי' — לדעתו — ע"י עבודתו בתנועה של התפשטות (היפך האתכפיא), שהרי זהו ענין של "חסיד" — טוען הוא — שמעמיד את עצמו בסכנה, ואפילו גורם היזק לעצמו, כדי להבטיח שלא ינזק חברו, כידוע²⁰ המענה של אדמו"ר הזקן על השאלה מהו חסיד, באמרו, שזוהי גמרא מפורשת²¹: "ג' דברים נאמרו בצפרניים, שורפן חסיד, קוברן צדיק, זורקן רשע", ומבואר בתוס' ש"לכך הוא חסיד שמחמיר לשורפן אע"ג שמזיק לו", בגלל חשש רחוק שעלול לגרום נזק להזולת.

ועל זה אומרים לו — שישנו פתגם הצ"צ²² שענין החסידות הוא לשנות טבעיות מדותיו, והיינו, שאפילו מדות טובות, מדות של נפש האלקית — אם הם טבעיים, הרי זה ענין בלתי־רצוי שצריכים לשנותו, כיון שהכוונה היא שהעבודה תהי' באופן של אתכפיא וביטול (היפך הטבע) דוקא.

והענין בזה — שכאשר העבודה היא ללא אתכפיא וביטול, יכול להיות בתחילה ענין של קדושה לגמרי, אבל לאח"ז נעשה הענין ד"ראו מ"ה"²³, ראו כיצד הנני בטל... היינו, שהביטול הוא באופן של ישות, ואח"כ יכול לירד למעמד ומצב לא רק כמו ש"שטן לשם שמים נתכוין"²⁴, אלא באופן ש"נתן עיניו כו' והחריבו"²⁵, ועד שיכול לירד לג' קליפות הטמאות לגמרי, ועוד יותר למטה מזה, לומר "אני ואפסי עוד"²⁶, שהרי גם גקה"ט "קרו לי' אלקא דאלקייא"²⁷, משא"כ זה שאומר "אני ואפסי עוד" הרי הוא מנגד לעצמותו ית', ולא רק כמו שהוא בארץ, בגשמיות וחומריות, אלא גם כמו שהוא בשמים, כמ"ש²⁸ "אעלה על במתי עב" —

(25) סוכה נב, סע"א. וראה לקו"ת חוקת סב, רע"א.

(26) ישע"י מז, ח. וראה לקו"ש חכ"א ע'

40 הערה 33.

(27) סוף מנחות.

(28) ישע"י יד, יד.

(20) לקו"ד ח"א סח, א.

(21) נדה יז, א.

(22) לקו"ד שם נו, א ואילך.

(23) ראה כתר שם טוב סל"א. שש"ו.

לקו"ת תזריע כג, ד. בהר מג, א. ובכ"מ.

(24) ב"ב טז, א.

שכל זה עלול לבוא מענין של טבע ומציאות, ולכן מוכרח להיות הענין דאתכפיא וביטול דוקא.

ומה שטוען שמבלי הבט על כל הנ"ל אינו צריך לעסוק בענין של אתכפיא, כיון שלפי החשבון שלו — על הנייר שחור ע"ג לבן — יוכל לפעול יותר במילוי הכוונה דדירה בתחתונים בהיותו בתנועה של מציאות דוקא, ובמילא צריך לוותר על טובת היחיד בשביל טובת הכלל — טעות היא בידו, כמדובר לעיל שענין המס"נ נעלה יותר מהוראה לרבים, וכמו כן ענין האתכפיא שהוא ע"ד ענין המס"נ, ד"מה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא"²⁹. וכאמור, שמעלת המס"נ היא לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם בנוגע להכלל.

אלא מאי, ע"פ החשבון שלו אין זה מתאים. — הנה על זה ישנו הסיפור שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁰ אודות החסיד ר' יעקב מרדכי, שכאשר ענין מסויים הי' מונח אצלו בוודאות אבל לא הי' יכול להסבירו, הי' אומר: "אזוי אזוי איז דער ענין". וכן הוא בנדו"ד — "אזוי אזוי איז דער ענין"!

ו. ועוד זאת: הא גופא שהעבודה דאתכפיא אינה לרצונו כלל, ויש לו קושיות וכו' — מהוה הוכחה שזהו מה שנדרש ממנו, כי מילוי הכוונה העליונה היא ע"י הנחת עצמותו ("אָוועק לייגן זיך") דוקא.

וזהו הכלל בכל עניני העבודה, שכאשר ישנם ב' עניני עבודה ולא יודעים במה לבחור — יש לבחור בעבודה זו שאין לו בה געשמאַק. וגם כאשר אינו מבין — צריך להניח את עצמו, היינו, להניח לא רק את רצונותיו אלא גם את שכלו, ודוקא באופן כזה נשלמת הכוונה דדירה בתחתונים.

ונקודת הענין — שגם הכוונה דדירה בתחתונים גופא היא למעלה מהטעם, כפי שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע³¹ בשם אדמו"ר הזקן שלאחרי כל הטעמים שנאמרו על בריאת העולם, הרי זה ענין של תאוה, שלא שייך לשאול על זה שאלות ("אויף אַ תאוה איז קיין קשיא כו'"), כיון שזהו"ע שלמעלה מטעם.

(29) ב"ק סה, א. ועוד. וראה תו"א בשלח
גם תר"מ ח"ח ריש ע' 113, ובהנסמן שם.
(30) ראה שיחת סה"ש תש"ו ע' 13. וראה
(31) המשך תרס"ו בתחלתו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הבעש"ט (שלש תנועות), ואח"כ הניגון "אני מאמין"].

* * *

ז. בזמן הגלות בכלל, ובפרט בדורות האחרונים כאשר נתגבר מיצר הגלות ביותר — רוצים כל בני" וממתינים לביאת המשיח, כדי שיצאו מן המיצר אל המרחב. ובפרט אלה שנמצאים במקום המיצר, בגשמיות או ברוחניות או בשניהם יחד, שנרגש אצלם יותר המיצר הפרטי ובמילא גם המיצר של כלל ישראל — הרי הם מתאוים עוד יותר לביאת המשיח, כדי לצאת מן המיצר אל המרחב.

אמנם, על זה אמרו חז"ל³² "אין בן דוד בא" אלא "בהיסח הדעת": דעת — הוא מלשון התקשרות, שמקשר דעתו בחוזק ובאומץ כו'³³. וההתקשרות דדעת היא בענין שנוגע ("רירט אָן") לאדם, וככל שהענין נוגע לו יותר עד שנוגע בפנימיות הלב, אזי תגדל ההתקשרות דדעת ביותר, כמבואר באגה"ק³⁴.

וזהו "אין בן דוד בא" אלא "בהיסח הדעת" — שהרצון בביאת המשיח צריך להיות לא מצד הדעת, היינו, מצד שנוגע לו הדבר בפנימיות הלב, אלא מצד ענין נעלה יותר גם מפנימיות הלב — בכדי שתושלם הכוונה העליונה להיות דירה לו ית' בתחתונים.

ח. וענין זה מרומז גם בנגלה:

כתב הרמב"ם "לא נתאו החכמים והנביאים ימות המשיח לא כדי שישלטו על כל העולם .. ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה"³⁵, "כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות אותן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כו"³⁶, היינו, לא בשביל תענוגים, אלא כדי שיוכלו לעסוק בתורה במנוחה.

ולכאורה אינו מובן:

אדם שכלי, שמונח בעניני שכל בכלל, ובשכל דקדושה בפרט — כמו הרמב"ם — הרי התענוג הכי גדול אצלו הוא העסק במושכלות,

(34) ס"ד.

(35) סוף הלי מלכים.

(36) הלי תשובה פ"ט ה"ב.

(32) סנהדרין צו, א.

(33) תניא ספ"ג. פמ"ב (נט, ריש ע"ב).

שם אגה"ק סוסט"ו.

ובפרט שכל התורה, ש"היא חכמתכם ובינתכם (אפילו) לעיני העמים"³⁷, ועאכו"כ בין בני"י. וא"כ, מה הם שני ההפכים שנקט הרמב"ם — שנתאוו החכמים ימות המשיח לא בשביל תענוגים אלא בשביל ללמוד תורה מתוך מנוחה, הרי אצל חכמים אין לך תענוג גדול יותר מאשר ללמוד תורה מתוך מנוחה! ?

יש לומר הביאור בזה — בהקדם דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר³⁸ שהרמב"ם ה' מקובל, אלא שבימיו ה' אסור לגלות עניני קבלה, ולכן נזהר הרמב"ם שלא לגלות עניני קבלה, אבל אעפ"כ, רמז בספרו כמה ענינים ע"פ קבלה.

ובנוגע לענינו, יש לבאר הרמז בדברי הרמב"ם שלא נתאוו החכמים ימות המשיח בשביל תענוגים, אלא כדי ללמוד תורה במנוחה — שהכוונה בזה שלא נתאוו החכמים ימות המשיח בשביל התענוג שבלימוד התורה שע"ז יוצאים מן המיצר אל המרחב (שזהו"ע יצי"מ ברוחניות), אלא כדי שיוכלו ללמוד תורה במנוחה, היינו, תורה לשמה.

ובהקדם ביאור הדיוק בענין המנוחה:

אמרו חז"ל³⁹ "צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב, שנאמר⁴⁰ ילכו מחיל אל חיל".

ויובן ע"פ המבואר לעיל⁴¹ בפירוש הכתוב⁴² "אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים", דלכאורה אינו מובן מהו אומרו "מסעי" לשון רבים, הרי מארץ מצרים הוא רק יציאה ונסיעה ראשונה — כיון שגם כל המסעות שלאח"ז עד שבאים ל"ירדן ירחו"⁴³, שרומז על ביאת המשיח ד"מורה ודאין"⁴⁴, הם עדיין בבחי' מצרים, מלשון מיצרים וגבולים. והיינו, שהנסיעה הראשונה נקראת בשם "יציאת מצרים" רק לגבי מדריגה שלמטה ממנה, אבל לגבי מדריגה נעלית יותר, הרי זה עדיין "מצרים".

וזהו ענין "צדיקים אין להם מנוחה .. שנאמר ילכו מחיל אל חיל" — שהולכים תמיד בעילוי אחר עילוי, לצאת מהמיצרים וגבולים שבכל מדריגה לגבי מדריגה עליונה יותר.

(41) במאמר ד"ה אלה מסעי דש"פ מטו"מ

(לעיל ע' 76 ואילך).

(42) ר"פ מסעי.

(43) שם לג, מח.

(44) סנהדרין צג, ב. וראה לקו"ת מסעי

פט, ב.

(37) ואתחנן ד, ו.

(38) סה"ש קיץ הש"ת ע' 41 ובהערה שם

(וש"ו). וראה גם אג"ק חכ"ב ע' קכט,

ובהנסמן שם.

(39) ברכות ומו"ק בסופן.

(40) תהלים פד, ח.

ומזה מוכן שענין המנוחה הוא למעלה מההליכה שהיא באופן של יציאה מהמיצרים וגבולים.

וזוהו שבביאת המשיח יקומו גם האבות ומשה רבינו וילמדו תורה מפיו של משיח⁴⁵, כיון שהתורה שלהם היא הבל לגבי תורתו של משיח⁴⁶ — לפי שהתורה שלהם היתה בשביל היציאה ממיצרים וגבולים, ואילו תורתו של משיח תהי' באופן של מנוחה.

ועפ"ז יש לבאר דברי הרמב"ם שלא נתאוו החכמים ימות המשיח בשביל תענוגים — בשביל ללמוד תורה שע"ז תהי' היציאה ממצרים, מיצרים גשמיים או מיצרים רוחניים, אלא בשביל שילמדו תורה מתוך מנוחה, שזהו"ע לימוד התורה לשמה: "לשמה", לשם התורה עצמה — להמשיך אלקות בתורה⁴⁷, או "לשמה", לשם ה'⁴⁸ — להעלות בחי' המלכות (אות ה') שתהי' במעמד ומצב ד"אשת⁴⁹ חיל עטרת בעלה⁵⁰; או באופן שלמעלה לגמרי מענין של כוונות, אלא רק כדי למלאות את רצונו של הקב"ה.

וזוהו שתובעים מיהודי שיהי' אצלו הענין דהיסח הדעת בקשר לביאת המשיח — שהרצון שלו בביאת המשיח לא יהי' בשביל לצאת מהמיצר שלו, מיצר גשמי, או מיצר רוחני, ע"י הגילויים דלעתיד, כיון שמטיח דעתו מהמיצר שלו, אלא רצונו בביאת המשיח יהי' רק מפני שנוגע לו שתתמלא הכוונה העליונה דדירה בתחתונים. והיינו, שתהי' אצלו היציאה מן המיצר — למרחב י"ה.

ט. אמנם, לכאורה נשאלת השאלה: כיצד יכולים לתבוע מיהודי לצאת מן המיצר ולא לחשוב על עצמו כלל, אלא רק על הכוונה העליונה — בה בשעה שעל כל צעד ושעל נרגש אצלו ה"מיצר"; אצל יחידי סגולה — נרגש ה"מיצר" ברוחניות, ואצל אנשים כערכנו — נרגש ה"מיצר" בגשמיות, וא"כ איך יכולים לדרוש ממנו להסיח דעתו מזה לגמרי?!

ויובן ע"פ הסיפור הידוע⁵¹ (כן ראיתי בהעתקה, ואינני יודע עד

45) ראה לקו"ת צו יז, א. שער האמונה להאריז"ל פ' ואתחנן. כתר שם טוב סימן רד. פנ"ו.
 46) קה"ר רפ"ב ובפי' מת"כ שם. פי"א, ובכ"מ. 49) משלי יב, ד.
 47) ראה לקו"ת האזינו עג, סע"ד. עו, טו, ג. ובכ"מ. 50) ראה תו"א ס"פ ויגש. לקו"ת שה"ש.
 48) ראה לקו"ת האזינו עג, סע"ד. עו, רע"א. ובכ"מ. 51) נעתק ב"מגדל עז" (כפ"ח תש"מ) ע' שח. וש"נ. 48) ראה טעמי המצוות ושער המצוות

כמה מדוייקים הדברים) ששאלו אצל אדמו"ר הזקן מדוע עוסקים בחסידות, בענינים של אהבה ויראה וכיו"ב, בה בשעה שלא אוזנים בענינים נעלים כאלה ("מ'הָאֵלֶט נִיט דַּעֲרֵבִי")?

— וביאור תוכן השאלה, ע"פ המבואר בחסידות ובהשיחות אודות עניני החסידות ("דער אָרום פֿון חסידות") שענין החסידות הוא — פנימיות. ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵²: חב"ד דורשת פנימיות. וענינו של "פנימי" — שכאשר לומד ועוסק בענין מסויים, אוזן הוא בענין זה ("ער הָאֵלֶט בַּא דַּעַם"). וכיון שכן, נשאלת השאלה מדוע עוסקים בענינים נעלים שלא שייכים אליהם?
יש להוסיף בזה:

מצינו⁵³ שהושע בן אלה נענש על זה שביטל את השומרים שהשיב רבעם בן נבט כדי שלא יעלו ישראל לרגל⁵⁴, כי, גם לאחר שבטלו השומרים לא עלו ישראל לרגל, ונמצא, שע"ז שביטל השומרים הסיר הקולר שהי' תלוי בצואר היחיד והטילו על צואר הרבים.

ועפ"ז נשאלת השאלה בנוגע לציווי כ"ק מו"ח אדמו"ר אודות לימוד ופירסום תורת החסידות בכל אופן שהוא, ועד שגם אלה שלעת-עתה אינם שייכים לשום ענין, צריכים לפרסם להם גם אודות הענינים דיחודא תתאה ויחודא עילאה, ועד להענין ד"אין עוד" שלמעלה מיחודא ויחודא, ועד שיחודא ויחודא הם בהשוואה, "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" בהשוואה, כיון ש"אין עוד"⁵⁵ — דלכאורה, איך מותר לפרסם להם ענינים אלה, בה בשעה שידועים שלא יהיו שייכים אליהם ("מ'זוּעַט סִיּוּי נִיט הָאֵלֶטן בַּא דַּעַם")?!

כאשר מדובר אודות יהודים משאר חוגים, "עולם'שע", שלא יודעים ענינים אלו, הנה, מי שלא ראה מאורות מימיו, אי אפשר לדרוש ממנו מדוע אינו נהנה מיוצר המאורות,

— וכמדובר פעם שגם בלימוד נגלה דתורה יש חילוק בין חסידים ל"עולם'שע". ולדוגמא: איתא בגמרא⁵⁶ "אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו מיד נשרף". הנה כאשר חסיד לומד גמרא זו, הרי זה פועל עליו ענין של ביטול, שכן, אם העוף נשרף ונתבטל ממציאיתו מקדושת הלימוד, עאכו"כ שהוא צריך להתבטל

55) ואתחנן ד, לט.

56) סוכה כח, א.

52) סה"ש תרצ"ו ע' 97 ואילך. ועוד.

53) ירושלמי תענית פ"ד ה"ז.

54) ראה גיטין פח, א.

כו'. אבל כאשר "עולם-שער" לומד גמרא זו, מפלפל בדינו של יונתן בן עוזיאל אם חייב לשלם עבור העוף, אם "אשו משום חציו"⁵⁷, ואם חייב נזק שלם או חצי נזק, וכיו"ב. —

משא"כ כאשר מפרסמים ענינים אלו והכל יודעים אודותם, ואעפ"כ לא אוחזים בהם, כיון שמתעצלים לעסוק ולהתייגע בהם.

וא"כ, נשאלת השאלה: איך מותר לפרסם ענינים אלו, שבגלל זה יוכלו לבוא בטענה על כך שלא עוסקים ולא אוחזים בהם?! —

והשיב אדמו"ר הזקן על פי מ"ש⁵⁸ "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר", "לב האבן" דייקא, ולא מוח האבן — כי, כל הענינים שיהיו לעתיד לבוא בלב, צריכים להיות עתה במוח, אף שאינם מאירים בלב, והיינו, שהעבודה שדורשים מאתנו עתה היא לעסוק בעבודת המוח בהכנה והשגה, ומה שנוגע להרגש הלב — יפעל הקב"ה.

— ויש לבאר זה ע"פ דברי אדמו"ר הזקן בשם המגיד⁵⁹ בפירוש הכתוב⁶⁰ "ואהבת את ה' אלקיך", דלכאורה אינו מובן: איך שייך ציווי על אהבה שהיא מדה שבלב, ותירץ המגיד, שהציווי הוא על ההתבוננות בדברים המעוררים את האהבה. ולכאורה אינו מובן: הרי נאמר "ואהבת גו' בכל לבבך", ואיך אפ"ל שהציווי הוא על ההתבוננות? אלא הביאור בזה — שכיון שהאדם מצדו יכול רק להתבונן, ומבטיחים לו שעיי"ז סופו לבוא לידי אהבה, נמצא, שעיי" ההתבוננות כשלעצמה קיים מצות אהבה, כיון שאינו מחוסר מעשה, שהרי הוא עשה כל מה שביכלתו, והשאר צריך לבוא בדרך ממילא.

ועד"ז בנדו"ד, שאין זה באופן שלומדים ענינים שלא אוחזים בהם, דכיון שהעבודה הנדרשת עתה היא עבודת המוח, ובנוגע לרגש הלב יפעל הקב"ה, כמ"ש "והסירותי את לב האבן גו'", הרי זה נחשב שאוהבים בזה ("מ'האלט באַ דעם"), כיון שאנו עושים כל התלוי בנו, ועיי"ז יהי נפעל בדרך ממילא בנוגע להרגש הלב.

ומזה מובן בנוגע לענין ד"היסח הדעת" — שכאשר נשתדל להסיח דעת מהמיצר שלנו עד כמה שאנו יכולים, ישלים הקב"ה את השאר, ונחשב שישנו הענין ד"היסח הדעת" שעיי"ז "בן דוד בא".

59) ראה מגיד דבריו ליעקב בהוספות סי"ב. וש"נ.

60) ואתחנן ו, ה.

57) ב"ק כב, א.
58) יחזקאל לו, כו.

י. וזהו גם מה שאומרים "אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח"⁶¹:

ענין השלימות — שייך רק בעצמותו ית', בבחי' כזו שאין בה ענין של קוין, שזהו"ע היכולת, ע"ד ענין היכולת בנפש שהו"ע שלמעלה מקוין של כחות⁶².

ואעפ"כ אומרים אנו "אני מאמין באמונה שלימה" — כי, האמונה פשוטה שבכאור"א מישראל באה מפשיטות העצמות⁶³, ומשום זה הרי היא גם באופן של שלימות (אמונה שלימה).

ומצד האמונה הפשוטה ושלימה שבאה מפשיטות העצמות — ישנו הענין דהיסח הדעת.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן (עוה"פ) "אני מאמין"].

* * *

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שמח, ובאמצע הניגון הפסיק ואמר:]

יא. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר⁶⁴ אודות א' מנסיעותיו עם אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע למקום מרפא ("קוראָרט") במדינת גרמניא, אשר, למרות טבעם של תושבי המקום שכל עניניהם מחושבים במדידה והגבלה ביותר, למד הרבי עמהם חסידות, וכמה מהם נתקרבו לתורת החסידות, ואחד מהם נתקשר ביותר עד שהתחיל ללמוד חסידות ולהתנהג בדרכי החסידות, והתחיל לעסוק גם בעבודה דמס"נ בק"ש (שזהו זמן העבודה דמס"נ, שצריך לצייר לעצמו מס"נ בפועל או בכח), אע"פ שזהו נגד טבעו, וסיפר שמשך זמן התעסקותו בעבודת המס"נ בק"ש הוא "באֵלד איינע מינוטע" ... — כנראה שהי' מונח לידו שעון, ובאמצע ה"מסירת נפש" הביט בשעון לראות כמה זמן נמשכת המס"נ...

וכמו כן עתה: מנגנים אמנם ניגון שמח ורוקדים, אבל בשעת מעשה מוכרחת העניבה להיות במקומה, ומחשבים באיזו מדה צריכה להיות ההתפעלות וההתלהבות בהניגון והריקוד, ומסתכלים על תגובתם של העומדים מסביב אם מתאים הדבר כו'.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) צריכים לצאת מההגבלות!

61 נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. וראה פיהמ"ש להרמב"ם סנהדרין ר"פ חלק. ואילך. וש"נ.
62 ראה תור"מ סה"מ כסלו ס"ע כח
63 ראה תר שם טוב בהוספות סקנ"ה ואילך. וש"נ.
64 ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 92.

אמר לא' שיאמר לחיים על כוס גדולה, באמרו: קידוש בכלל, ובפרט קידושא רבה, ובפרט התוועדות של יהודים ההולכים בשיטת הבעש"ט שדרש שתהי' העבודה בשמחה, כמ"ש⁶⁵ "עבדו את ה' בשמחה" — הרי כיון ששמחה פורצת גדר⁶⁶, בטלים כל ההגבלות, ואין צורך להתחשב בדברי הרופאים! ...

[לא' שאמר "מאָכן לחיים" — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

כאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר הגיע לאמריקא, נכנס אליו יהודי אחד, שאמר — במענה לשאלתו של הרבי מה הוא עושה — "איך מאָך אַ לעבן", כהלשון הרגיל באמריקא. והשיב לו הרבי: "אַ לעבן" — מאָכט דער אויבערשטער⁶⁷, ויהודי צריך להיות "מקבל".

ועד"ז בנדו"ד — שהלשון צריך להיות "זאָגן לחיים".

יב. איתא במדרש⁶⁸ "עכו"ם אחד שאל את רבי יהושע בן קרחה, א"ל אתם יש לכם מועדות ואנו יש לנו מועדות, בשעה שאתם שמחים אין אנו שמחים, ובשעה שאנו שמחים אין אתם שמחים, ואימתי אני ואתם שמחים — בירידת גשמים".

ובנוגע לעניננו: ביאָרצייט יש חילוקי מנהגים: אצל עולם'שע — נוהגים להתענות, וכללות ההנהגה היא באופן של עצבות. ואילו אצל חסידי פולין — אפילו אין אומרים תחנון. אמנם, אצלנו (חסידי חב"ד) — לא מתענים⁶⁹, אבל אומרים תחנון.

— שאלתי פעם אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר לטעם מנהגנו לומר תחנון ביאָרצייט, והשיב לי: היכן ישנו זמן מסוגל יותר לפעול הבקשות ("אויסבעטן") כמו ביאָרצייט⁷⁰. —

אבל ישנו יום שכולם שמחים — כאשר היאָרצייט חל בשבת, שאז, אף אחד אינו מתענה, ואף א' אינו אומר תחנון.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) "זאָגט אַ ניגון"⁷¹.

* * *

(70) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רצא.

וש"נ.

(71) ע"פ בקשת כ"ק אדמו"ר שליט"א,

סיפר א' המסובים בהתוועדות אודות בעל

ההילולא, המס"נ שלו וכו'. ובעת סיפורו בכה

כ"ק אדמו"ר שליט"א הרבה.

(65) תהלים ק, ב.

(66) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(67) ראה גם סה"ש תש"ג ע' 178.

(68) ב"ר פיי"ג, ו.

(69) ראה גם תו"מ ח"ח ע' 239.

יג. על הפסוק "השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך וגו' ורם לבבך ושכחת וגו'" שבפרשת השבוע⁷² — איתא בסמ"ג⁷³ שבתחלה לא הי' בדעתו למנות ענין זה בלאו, ומוסיף ש"גם רבינו משה [הרמב"ם, אשר, על סדרו של הרמב"ם סידר גם ר' משה מקוצי את חיבורו "ספר מצות גדול"⁷⁴] לא חיברו ולא הזכירו בחשבון הלאוין", "וכשהגעתי להשלים עד כאן הלאוין אקרא בחלום [נגלה אליו האלקים בחלום⁷⁵] במראית הלילה הנה שכחת את העיקר, השמר לך פן תשכח את ה', והתבוננתי עליו בבוקר והנה יסוד גדול הוא וכו'", ובגלל זה מנאו הסמ"ג במנין הלאוין: "אזהרה שלא יתגאו בני" וכו'" (אף שבשביל זה הוצרך להוציא ענין אחר ממנין הלאוין, שהרי מנין הלאוין אינו יכול להיות יותר משס"ה).

ולכאורה אינו מובן: איך מנאו הסמ"ג במנין הלאוין על יסוד החלום במראית הלילה, הרי ישנו הכלל ש"אין משגיחין בבת קול"⁷⁶, כיון שתורה "לא בשמים היא"⁷⁷, וכפי שמצינו⁷⁸ בענין בהרת ושער לבן, שיש פוסקים טמא אע"פ שקוב"ה אומר טהור, משום שתורה לא בשמים היא?

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר:) בזמן הצמח-צדק הי' יהודי ("פון די עולם'שע") שנחשב ללמדן [היו לו חילופי מכתבים עם הצ"צ, ופעם תירץ לו הצ"צ מדרש פליאה], שעיקר כחו הי' בקושיא ופירכא ("אָפּרעגן"). — הרי אין לך דבר שהוא בשלימות, ובמילא, הי' מוצא בכל דבר איזה קושיא ופירכא. ואמרו עליו — אינני רוצה לפרוש בשמו — שכאשר יבוא לעולם האמת, בפני בית-דין של מעלה, וישאלוהו אם למד תורה, ויבקשו שיאמר דבר חידוש — אזי יאמר: רבש"ע, יודע אתה שעיקר כחי הוא להקשות ולהפריך, תאמר איפוא אתה דבר-מה, ואני אקשה ואפריך אותך ("זאָג דו עפּעס, און איך וועל דיר אָפּרעגן")...

והמענה לזה⁷⁹ — דכיון שלאחרי כן הונח הדבר בשכלו, כפי שכותב "והתבוננתי עליו בבוקר והנה יסוד גדול הוא כו'", לכן, אין זה

72) ת, יא-יד.

73) מל"ת סד. וראה גם בסוף ההקדמה.

74) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם

והסמ"ג אות מו. וש"נ.

75) כן הובא בכתר שם טוב סי' שפא.

76) ב"מ נט, ב. וש"נ.

77) נצבים ל, יב. וראה ב"מ שם.

78) שם פו, א. רמב"ם הל' טומאת צרעת

ספ"ב. הובא בלקו"ת ס"פ תזריע.

79) ראה גם "רשימות" חוברת קמו ע'

15, ובהנסמן שם בהערה 46.

בכלל "תורה לא בשמים היא", אע"פ שהיסוד לזה הי' החלום במראית הלילה.

אך השאלה היא לאיך גיסא: כיון שזהו ענין הכי עיקרי — איך יתכן שהרמב"ם לא מנאו במנין הלארין?⁸⁰

יד. ובכן, ענין זה הוא מהענינים שאי אפשר ללמדם ע"פ נגלה בלבד, ומוכרחים להגיע להביאור ע"פ תורת החסידות⁸¹.

ובהקדם המבואר בפרקי דר"א⁸² טעם בריאת העולם באופן ש"רוח צפונית אינה מסובכת"⁸³ ("בבי"ת נברא העולם .. סתום מכל צדדיו ופתוח מצד אחד"⁸⁴) — "אמר (הקב"ה) שכל מי שיאמר שהוא אלקה, יבוא ויגמור את הפנה הזאת שהנחתי כו". והיינו, שהקב"ה השאיר בהבריאה ענינים של חסרון, שעל ידם יהי ניכר שכללות הבריאה היא ע"י כח עליון. וע"ד שמצינו לענין עירובין, שכאשר מערבים עיר של רבים צריך להניח בה שיעור, כדי שלא תשתכח תורת רשות הרבים⁸⁵.

וכן הוא בנוגע לענין השכל — ששכל עצמו מכריח שזקוקים לענין שלמעלה מהשכל, כיון שיש ענינים שהשכל אינו יכול להבינם.

וכמו כן הוא בתורה — שישנם כמה ענינים שאינם מובנים בנגלה תורה, ומהם מוכרח שיש צורך ללמוד גם פנימיות התורה, שדוקא על ידה יתבארו ענינים אלו⁸⁶.

טו. ובנוגע לעניננו:

מבואר בתורת הבעש"ט⁸⁷ על הפסוק "השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך וגו' ורם לבבך וגו'" — דלכאורה אינו מובן: מהי השייכות דענין השכחה ל"רם לבבך", הול"ל "השמר לך פן ירום לבבך" — ש"עיקר אזהרת כל התורה הוא מצות הזכירה, וההיפוך הריסות התורה ח"ו הוא השכחה", והיינו, שהענין ד"רם לבבך" בא בסיבת השכחה.

85) ראה עירובין פ"ה מ"ו ובפרש"י והרע"ב. רמב"ם הל' עירובין פ"ה ה"כ-כא. שו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס שצב.
86) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 209.
87) ראה ספר בעש"ט עה"ת פרשתנו אות ח. האזינו אות ד"ו. וראה גם כתר שם טוב ס"י שפא. קפו. תו"מ ח"ג ס"ע 146. וש"נ.

80) ראה גם בבית משה לסמ"ג שם.
81) ראה גם תו"מ ח"ז ס"ע 112. ח"ח ע' 100. ע' 116 הערה 147. ועוד.
82) פ"ג.
83) ב"ב כה, ריש ע"ב.
84) ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א (קרוב לסופה). ב"ר פ"א, י"ד.

ומקדים, "דיש בשו"ת של הרמב"ם ששלחו מדינה א' להרמב"ם וחתמו על שאלה זו במספר ע' אלף, ילמדנו רבינו מאחר שאין תחיית המתים מפורש בתורה, רק בש"ס רמזו ודרשו מהוכחות שלהם, א"כ גם לנו יש להוכיח ולדרוש אפכא כו', והרמב"ם לא רצה בעצמו להשיב, וצוה לתלמידו מהר"י אבן תבון לכתוב תשובתם", ותוכן התשובה ש"השכל נעשה מברירות הדמים כו'", היינו, שע"י אכילת מאכלים דקים נעשה השכל צלול, ולאידך, ע"י אכילת מאכלות אסורות נתטמטם השכל, "ומדבריהם שנראה שאתם כופרים בדברי חז"ל, א"כ נראה שלא נזהרתם מאכילת איסור ודברים טמאים .. וא"כ איך תוכלו להכריע בשכל שלכם נגד רבותינו חכמי התלמוד אשר רוחב לבם הי' רחבה מני ים". ומוסיף שם, ש"מאחר שנמשך לכם ספק זה, א"כ אין נשמתכם נמשך מבני אברהם יצחק ויעקב כו'". וממשיך שם: "ותדעו נאמנה מאחר שירדתם לספק זה וכפירה זאת, תדעו שהפורעניות קרובה לכם", ומסיים: "וכך עלתה להם, שבא עליהם מלך אחד והרגם והשמידם .. ומעט מזעיר נמלטו להרמב"ם וחזרו בתשובה".

וכשם שטמטום השכל בא בסיבת מאכלות אסורות,

— ואין הכוונה רק למאכלות אסורות דוקא, שהרי "ברשיעי לא עסקינן"⁸⁸, אלא גם לדברים המותרים שהאדם אוכלם למלאות תאוות נפשו, כמבואר בתניא⁸⁹ שדברים המותרים הם מקליפת נוגה, אך ע"י אכילתם למלאות תאוות נפשו, יורד החיות ונכלל לפי שעה ברע גמור שבשלש קליפות הטמאות —

כך ענין הגאווה, "ורם לבבך", בא בסיבת השכחה.

טז. ובהקדמה:

שכחה — הו"ע הגלות, כמשנ"ת לעיל בהמאמר⁹⁰ [שהוא מיוסד על המאמר של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ולפנ"ז — של הצמח-צדק, ושל אדמו"ר הזקן בלקו"ת, ועד להבעש"ט] שבזמן הגלות אומרים בני"י "זכור הוי' מה הי' לנו"⁹¹, "זכור עדתך קנית קדם"⁹², כיון שענין הגלות הוא מצד השכחה דלמעלה.

וסיבת השכחה דלמעלה היא מצד השכחה למטה אצל בני"י, כתורת

ע' 76 ואילך).

(88) ראה יומא ו, א. וש"נ.

(91) איכה ה, א.

(89) פ"ז.

(92) תהלים עד, ב.

(90) ד"ה אלה מסעי דש"פ מטו"מ (לעיל)

הבעש"ט⁹³ על הפסוק⁹⁴ "ה' צלך", "כמו שהצל עושה מה שהאדם עושה, כך הבורא ב"ה כביכול עושה מה שהאדם עושה". ולכן, כאשר בנ"י באים בטענה על השכחה דלמעלה — כמ"ש בהפטרה דיום הש"ק זה: "ותאמר ציון עזבני ה' ואדניי שכחני"⁹⁵ — ואומרים "זכור הוי' מה הי' לנו", משיב הקב"ה שגם אצל בנ"י צריך להיות ענין הזכרון: "עמי זכר נא גו"⁹⁶, וסיום הענין "מה"⁹⁷ ה' דורש ממך כ"א עשות משפט וגו"⁹⁸. וענין השכחה הוא סיבה שעיי"ז נעשה "ורם לבכך", שזהו מ"ש "השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך וגו' ורם לבכך וגו'".

יז. וביאור שייכות ענין השכחה לענין הגאווה — "ורם לבכך": בנוגע לשכחה נאמר בהמשך הכתובים "שכח תשכח"⁹⁹, ב"פ שכחה. ומבאר הרב המגיד¹⁰⁰ ש"שכח תשכח" פירושו "שישכח גם השכחה", וע"ד מ"ש¹⁰¹ "הסתר אסתיר", שההסתר עצמו הוא בהסתרת¹⁰². והיינו, ששכחה סתם יש בה כוונה — שזהו ענין של נסיון שבביל תועלת כו', אבל "שכח תשכח" פירושו ששוכחים גם כוונת השכחה, שזהו ריחוק מאלקות לגמרי.

וכמו כן ענין הגאווה הוא ריחוק מאלקות לגמרי, כידוע¹⁰³ שענין הגאווה פוגם בשם י"ה, ואמרו חז"ל¹⁰⁴ "כל אדם שיש בו גסות הרוח אומר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם", והיינו, שבנוגע לכל שאר העבירות נאמר¹⁰⁵ "השוכן אתם בתוך טומאותם", ורק בנוגע לגאווה אומר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, כיון שענין הגאווה הוא ריחוק ושכחה מאלקות וניגוד לאלקות לגמרי.

יח. ועפ"ז יש לבאר הטעם שהרמב"ם לא מנה ענין זה במנין הלאוין:

מצד חומר ענין הגאווה — אין זה דומה לשאר העבירות, כיון שזהו"ע של שכחה מאלקות לגמרי, ונכלל בהלאו של עבודה זרה.

(93) ראה כתר שם טוב בהוספות סע"ח.	(100) אור"ת ס"פ תבוא.
הש"נ.	(101) וילך לא, יח.
(94) תהלים קכא, ה.	(102) ראה ספר בעש"ט עה"ת פ' וילך
(95) ישע"י מט, יד.	אות ד' ואילך, ובהנסמן שם.
(96) מיכה ו, ה.	(103) ראה תו"א תצוה פג, סע"א ואילך.
(97) שם, ח.	מג"א צה, א ואילך. ובכ"מ.
(98) ראה אה"ת פרשתנו ע' תקיד ואילך.	(104) סוטה ה, א.
נ"ך ח"ב ע' א"פה ואילך.	(105) אחרי טז, טז.
(99) ה, יט.	

וע"ד המבואר בפירושו מאמר חז"ל "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה"¹⁰⁶ — שבעולם נעלה יותר הרי זה אכן ענין של עבודה זרה.

* * *

יט. אודות השיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש — איתא בגמרא¹⁰⁷ "תניא רבי יהודה אומר משום ר"ע, בראשון מה היו אומרים, לה' הארץ ומלואה"¹⁰⁸, על שם שקנה והקנה ושליט בעולמו. בשני מה היו אומרים, גדול ה' ומהולל מאד"¹⁰⁹, על שם שחילק מעשיו ומלך עליהן. . בשביעי היו אומרים מזמור שיר ליום השבת"¹¹⁰, ליום שכולו שבת. א"ר נחמי" מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים (שכל ששת הימים נאמרין הפרקים הללו על שם שעבר, ושל שבת על שם להבא"¹¹¹), אלא. . בשביעי על שם ששבת".

ולכאורה צריך להבין¹¹²: טענתו של רבי נחמי" "מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים" (שכל ששת הימים נאמרין הפרקים הללו על שם שעבר, ושל שבת על שם להבא) היא טענה חזקה וצודקת, ומהו הטעם של רבי עקיבא שס"ל שבשבת היו אומרים מזמור שיר ליום השבת, ליום שכולו שבת, שזהו על שם להבא, דלא כשאר הפרקים שנאמרים על שם שעבר?

ולאידך גיסא: מהמשך דברי הגמרא אודות המחלוקת של ר"ע ור"נ, ש"קמפלגי בדרב קטינא, דאמר רב קטינא שיתא אלפי שני הוי עלמא וחד חרוב"¹¹³. . אביי אמר תרי חרוב" (ר"נ לית ל' דרב קטינא אלא דאביי, הלכך ליכא למימר על שם יום אחד שכולו שבת, דהא תרי נינהו"¹¹⁴) — משמע, שגם לדעת ר' נחמי" שס"ל "על שם ששבת", אין זה מפני שצ"ל על שם העבר דוקא בגלל הסברא "מה ראו לחלק כו", אלא מפני שלדעתו "ליכא למימר על שם יום אחד שכולו שבת, דהא תרי נינהו", אבל לולי זאת, יכולים שפיר לפרש על שם להבא?

ויש להוסיף בהקושיא על הפירוש שקאי על שם להבא, שלכאורה צריך להיות השיר על שם העבר דוקא (לא רק כדי שלא לחלק בין שאר הפרקים, אלא גם) בגלל טעם נוסף — שהרי שיר ענינו שמחה (כמובן

(110) שם צב, א.

(111) פרש"י ר"ה שם.

(112) ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 192 ואילך.

(113) שוהי הדיעה שהובאה בחסידות ונתבארה בתורת החסידות (נסמן בלקו"ש ח"ז ע' 192 הערה *21).

(106) כ"ה בתניא אגה"ת פ"ז. אגה"ק

רסכ"ה. וראה לקו"ש ח"ז ע' 20 הערה 33. וש"נ.

(107) ר"ה לא, א.

(108) תהלים כד, א.

(109) שם מח, ב.

גם ממארזו¹¹⁴ "אין אומרים שירה אלא על היין .. המשמח¹¹⁵ אלקים (ואנשים)", ושמחה היא דוקא על דבר שישנו כבר בפועל, ולא על דבר שיהי' בעתיד, ומצד זה צריך להיות גם השיר דשבת על שם העבר דוקא?

כ. ונקודת הביאור בזה:

שבת — ענינו תענוג, וידוע שתענוג הוא מקיף הרחוק.

ובהקדמה¹¹⁶ — שיש פנימיים ומקיפים, ובמקיפים גופא ישנו מקיף הקרוב ומקיף הרחוק, שהחילוק ביניהם הוא ע"ד ובדוגמת החילוק שבין לבוש לבית, שלבוש הוא מקיף הקרוב העשוי לפי מדת האדם, היינו, שעם היות שאין בו התחלקות כמו בבחי' פנימי, מ"מ הרי הוא עשוי לפי מדת האדם, ויש בו התחלקות בערך המקיף עכ"פ, משא"כ בית הוא מקיף הרחוק שאינו עשוי לפי מדת האדם, ואין בו התחלקות אפילו בערך המקיף, כפי שרואים במוחש שכמה אנשים שחלוקים זמ"ז במדת ארכם רחבם וגבהם, נכנסים בבית אחד.

וענינם של מקיף הקרוב ומקיף הרחוק בכחות הנפש הוא רצון ותענוג: רצון הוא מקיף הקרוב, ותענוג הוא מקיף הרחוק.

וכיון שבמקיף הרחוק אין ענין של התחלקות — סרה הקושיא "מה ראו חכמים לחלק כו", כיון ששבת שענינו תענוג, מקיף הרחוק, הוא למעלה מהתחלקות של עבר ועתיד, והיינו, שכל חילוקי הזמנים דעבר הוה ועתיד נמצאים יחד, ובמילא, יכולים שפיר לומר שירה על שם להבא, וכידוע¹¹⁷ שיש ניצוצי גאולה בכל יום.

כא. והנה, מהענינים שיהיו ב"יום שכולו שבת" הוא ענין השבתת המזיקים, כדאיתא במדרש¹¹⁸ "ליום השבת, למשבית מזיקין מן העולם שלא יזיקו, וכן הוא אומר¹¹⁹ וגר זאב עם כבש".

ובפרטיות יותר¹²⁰:

בנוגע ליום השבת — מצינו שקליפת נוגה עולה למעלה, אבל ג' קליפות הטמאות נשארים במקומם, וצריך לדחותם (וזהו טעם איסור

(114) תו"כ בחוקתי כו, ו. יל"ש שם רמז תערב.

(115) ישע"י יא, ו.

(116) בהבא לקמן — ראה רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) עה"פ (ע' שכח ואילך. ס"ע תרל ואילך). וראה גם לקו"ש חי"ז ע' 59 ואילך.

(114) ברכות לה, א. וש"נ.

(115) ס' שופטים ט, יג.

(116) ראה לקו"ת ברכה צח, ד ואילך.

ובכ"מ.

(117) ראה רמ"ז לוח"ג קיב, סע"א (הובא

באוה"ת נ"ך ח"ב ע' א'פז).

הכנסה והוצאה בשבת — כדי שלא תהי' כניסה ואחיזה לג' קליפות הטמאות¹²¹ ("זיי זאָלן זיך ניט אַריינכאַפן").

וזהו גם ב' הפירושים ד"שבת" — מלשון שביתה ומלשון השבתה — כנגד הפעולה דשבת בקליפת נוגה ובג' קליפות הטמאות: בקליפת נוגה — נעשה ענין השביתה, ששביתה ומנוחה הו"ע העלי'; ובג' קליפות הטמאות — נעשה ענין ההשבתה, היינו, שצריך לדחותם.

ובזה הוא החידוש לעתיד לבוא — שתהי' עלי' גם לג' קליפות הטמאות, שזהו"ע "למשבית מזיקין מן העולם שלא יזיקו".

כב. והנה, אף שענין זה יקויים לעתיד לבוא, מ"מ, התחלת הענין ישנו כבר עתה, שהרי ע"פ מ"ש הרמב"ן¹²² שאלף הששי הוא בדוגמת ערב שבת, נמצאים אנו בערב שבת אחר חצות, שאז מתחילים כבר עניני השבת, כולל גם הענין דבירור הקליפות.

ובפרט לאחרי שכבר "כלו כל הקיצין"¹²³, כולל גם הקיצין של גדולי ישראל בדורות האחרונים¹²⁴, כמו ה"קץ" של הצמח-צדק על שנת תר"ח, ה"קץ" של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע על שנת תרס"ו, וה"קץ" של כ"ק מו"ח אדמו"ר על שנת תש"ג, כדאיתא ב"הקריאה והקדושה", ואומרים גם בשם כ"ק מו"ח אדמו"ר גם על השנים תש"א ותש"ד — הרי כבר כלו גם הקיצין הללו,

ומה שאמרו ש"אין הדבר תלוי אלא בתשובה"¹²⁵ — הרי גם ענין התשובה נעשה כבר, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹²⁵ (גם בשם הגאון הרג"צובי) שאנחה של יהודי ("א אידישער קרעכץ") היא תשובה עילאה, וא"כ, הרי זה כבר הזמן דביאת המשיח.

כל הענינים נשלמו כבר בדורות שלפנינו, ולנו נשארה רק העבודה דבחי' עקביים, וגם עבודה זו נעשתה כבר, ונשאר רק דבר קטן ("א קליינעקייט"), וכשישלימו זאת — תבוא הגאולה השלימה.

כג. ויש להוסיף, שאף שהעבודה עתה היא בבחי' עקב בלבד, הרי נוסף לכך שבזה תלוי' שלימות העבודה של כל הדורות, צריך לידע שיש מעלה מיוחדת בעבודה שבבחי' עקב דעקב דוקא. וכידוע שעיקר המעלה היא לא ביחוד או"א, אלא ביחוד זו"ן דוקא.

¹²⁴ ראה "מגדל עד" (כפ"ח תש"מ) ע' תפג ואילך. וש"נ.

¹²⁵ אנ"ק שלו ח"ג ס"ע תקנא (נעתק ב"היום יום" ג תמוז).

¹²¹ ראה טעמי המצוות ושער המצוות להאריז"ל פ' בשלח.

¹²² בראשית ב, ג.

¹²³ סנהדרין צז, ב.

וזהו גם שמצינו בנוגע לכללות ענין החורבן — שעיקר האבילות נקבע לא על מה שאירע בשבעה עשר בתמוז אלא על מה שאירע בתשעה באב¹²⁶:

בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות ושרף אפוסטמוס את התורה — היפך הענין ד"יום חתונתו¹²⁷ זה מתן תורה". ובתשעה באב חרב ביהמ"ק — היפך הענין ד"יום שמחת לבו¹²⁷ זה בנין בית המקדש"¹²⁸.

ומהחילוקים שביניהם — שהמאורע דשבעה עשר בתמוז, חורבן התורה (מוחיץ), הוא היפך הענין דיחוד חו"ב; והמאורע דתשעה באב, חורבן ביהמ"ק, הוא היפך הענין דיחוד זו"נ¹²⁹.

וזהו שעיקר האבילות נקבע על חורבן ביהמ"ק בתשעה באב, שנעשה פירוד בין זו"ן, יותר מאשר חורבן התורה בשבעה עשר בתמוז, שנעשה פירוד בין חו"ב — מפני שהעיקר הוא יחוד זו"נ, ובו תלוי גם יחוד חו"ב, כמובן ממארוז¹³⁰ נשבע הקב"ה שלא יבוא בירושלים של מעלה (יחוד או"א) עד שיבוא בירושלים של מטה (יחוד זו"ן)¹³¹.

ומזה מובן גם מעלת העבודה שבבחי' עקב דוקא. וכידוע¹³² גם המשל דהקזת דם, שכאשר יש חולי בראש, אזי מקיזים דם ברגל, ועי"ז מתרפא הראש, ונמשך ממנו גם לרגל כו'.

ומצד מעלת העבודה שבבחי' עקב דוקא, צריכים אנו לשמוח שזכינו להיות כדור זה, לאחרי שכל הענינים נשלמו כבר בדורות שלפנינו, ולנו נשארה העבודה שבבחי' עקב, שהיא העיקר, ואין המצוה נקראת אלא על שם גומרה¹³³.

כד. ומכל זה מובן שעתה יכול להיות ענין השיר "ליום שכולו שבת", על שם להבא — כי, נוסף על האמור לעיל ששבת הוא למעלה מהתחלקות של עבר ועתיד, הרי עתה נמצאים אנו כבר בערב שבת אחר חצות, שאז מתחילים כבר הענינים דיום שכולו שבת, השבתת המזיקים וכו'.

שהם הב' שמות הוי' אד', להורות שע"י מקדש מתייחדים הוי' אד', זו"ני'.

130) ראה תענית ה, א. זח"ג טו, ב.

131) ראה ע"ח שט"ו (שער הזיווגים) פ"א. וראה גם ספר הליקוטים (ד"א"ח להצ"צ) ערך ירושלים ע' אישפו ואילך. וש"נ.

132) ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

133) נתחומא פרשתנו ו. הובא בפרש"י פרשתנו ח, א.

126) בהבא לקמן — ראה גם מכתב כ"ק הרלווי"צ, בעל ההילולא, מט"ז תמוז תרצ"א ("רשימות" חוברת נד. ולאח"ז בלקוטי לוי"צ אג"ק (הוצאת תשס"ד ואילך) ע' תמד ואילך).

127) שה"ש ג, יא.

128) תענית כו, ב (במשנה).

129) ראה מכתב הנ"ל, ש"ע"י בנין ביהמ"ק נעשה יחוד זו"נ, כמאמר (ברכות לג, א. וש"נ) גדול מקדש שניתן בין ב' אותיות,

והנה, הסיבה להשבתת המזיקים ("לא ירעו ולא ישחיתו"¹³⁴) היא — (כסיום והמשך הכתוב) "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ומזה מובן שעכשיו צריכה להיות הדגשה מיוחדת בנוגע ללימוד החסידות — לימוד הענינים דיחודא תתאה ויחודא עילאה, ועד להענין ד"אין עוד" שלמעלה משניהם (כנ"ל ס"ט), שע"ז נעשה המעמד ומצב ד"כמים לים מכסים": "ים" — הוא ים החכמה, חכמה תתאה וחכמה עילאה, ו"כמים לים גו'" — הוא למעלה גם מחכמה עילאה¹³⁵, ובאופן ד"מכסים", בדוגמת דגים שבים שכל מציאותם היא מי הים, ומיד שפורשין כו'¹³⁶, היינו, שנרגש אצלם הביטול לאלקות.

וע"ז נעשה הענין דהשבתת המזיקין, שאפילו בג' קליפות הטמאות נעשה המעמד ומצב ד"לא ירעו ולא ישחיתו".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן (עוה"פ) "אני מאמין"].

* * *

כה. איתא בדרושי אדמו"ר מהר"ש¹³⁷ בענין מ"ש בזהר¹³⁸ בפירוש "ועמך כולם צדיקים"¹³⁹, "מאן דאתגזר אקרי צדיק", שעפ"ז, גם "מ"ש לא יתן לעולם מוט לצדיק"¹⁴⁰, זהו לכל ישראל שנקראים צדיקים בגין דאתגזרון כו", "ולפי זה צריך להבין הלא אנו רואים שהרבה מישראל דחוקים מאד בפרנסה .. למה אינו נמשך השפעה לישראל לפרנס כאו"א בשפע"? — "אך יש לומר דבאמת לא יתן לעולם מוט לצדיק קאי על כל ישראל כנ"ל, ומפני מה הוא הדוחק לפרנסה מאד, להיות כי הבטחון הוא אינו כדבעי למהוי .. כשאינו בוטח כדבעי .. מפסיק השפע בפרנסה [והוא כמשל סגירת ברז השפעה ("פאָדרייען דעם קראַן")], ואם הי' בוטח בהשי"ת .. הי' משתכר ביותר הרבה והי' מתקיים בו הפסוק¹⁴⁰ השלך כו".

וכן הוא גם בנוגע להמשכת ההשפעות ע"י הרבי¹⁴¹:

ובהקדם מה שאמרת כי כבר לא' (לפני שנתיים), אשר מה שרוצים

(138) ח"ב כג, א. וראה גם זח"א צג,

רע"א. צה, ריש ע"ב.

(139) ישע"י ס, כא.

(140) תהלים נה, כג.

(141) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 184 ואילך.

(134) ישע"י יא, ט.

(135) ראה לקו"ת ואתחנן ה, ד. אוה"ת

נ"ך עה"פ (ע' קצא).

(136) ראה ברכות סא, ב. ע"ז ג, ב.

(137) סה"מ תרכ"ו ע' קסח-קע.

לראות רואים: כאשר מפרשים את ענין ההסתלקות כפשוטו, ורוצים לראות את גודל העילוי של הרבי, שג"ע התחתון אינו די, וגם ג"ע העליון אינו די; רקיע השביעי הוא אמנם נעלה ביותר, אבל מדריגתו של הרבי הוא נעלית עוד יותר — הרי כיון שהקב"ה הוא עצם הטוב, וטבע הטוב להיטיב¹⁴², ממלא הקב"ה את רצונו ומראה לו את העילוי של הרבי, שהרבי הוא למעלה מרקיע השביעי, והוא, נמצא למטה...

אבל כאשר מפרשים את ענין ההסתלקות כפי שהרבי מבאר במאמר ד"ה באתי לגני שהוציא-לאור ליום היאָרצייט¹⁴³, שהסתלקות הוא גילוי האור שבבחי' רוממות, היינו, שעם היותו ענין של רוממות הרי זה נמשך למטה, וכמבואר באגה"ק¹⁴⁴ מאמר הזהר¹⁴⁵ "צדיקא דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי" — אזי מראים לו מלמעלה כיצד "אשתכח" בעולם למטה, ורואה בעיני בשר את ההשפעות שנמשכים ע"י הרבי.

ובלשון כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע אל בנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שקראו בשמו ואמר: "מיר וועלן גאַנץ זיין ניט נאָר מיט אונזער עצם נאָר אויך מיט אונזער התפשטות" (אנו נהי' שלימים לא רק עם העצם שלנו, אלא גם עם ההתפשטות שלנו)¹⁴⁶.

והיינו, שההשפעות של הרבי הם לא רק בהיותו נשמה בגוף, כאשר ראו אותו בעיני בשר, אלא גם לאחר ההסתלקות, כאשר לא רואים אותו בעיני בשר,

— ואדרבה, לאחר ההסתלקות ההשפעה היא באופן נעלה יותר, כיון שבטלים ההגבלות שמצד הגוף —
לא רק בחצי כדור העליון, אלא גם בחצי כדור התחתון, כידוע פתגם אדמו"ר הזקן (שנתבאר בארוכה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁴⁷) שבחצי כדור התחתון לא הי' מתן-תורה,
ולא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות.

כו. ובפרטיות יותר:

כשמדובר אודות מוסד של הרבי — צריכה להיות ההנהגה באופן

142) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 (146) ראה סה"ש תורת שלום ע' 246 ואילך.

143) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 (142) ראה סה"מ היש"ת ע' 112 ובהערה.

144) אג"ק שלו ח"ב ע' תצב ואילך. וש"נ.

145) ביאור לסכ"ז (קמו, ב). (147)

146) ח"ג עא, ב.

של הרחבה, "ואתהלכה ברחבה"¹⁴⁸, ובלשון חז"ל¹⁴⁹ בנוגע להוצאת שבת ויו"ט "לוו עלי .. ואני פורע", ועד"ז בנוגע ל"הוצאת בניו לתלמוד תורה", כולל גם "בניך אלו התלמידים", כפי שנפסק גם בנגלה דתורה [המקור הוא בספרי¹⁵⁰, מאמרו של רשב"י¹⁵¹, שהוא המקור דפנימיות התורה, אבל כן פסק גם הרמב"ם¹⁵², נגלה דתורה]. ובאופן כזה צריכה להיות ההנהגה של הנהלת הישיבה — לילך באופן של הרחבה, "ואתהלכה ברחבה", "לוו עלי .. ואני פורע".

— פלוני (כ"ק אדמו"ר שליט"א נקב בשמו של א' ממנהלי המוסדות) אכן מתנהג באופן של "ואתהלכה ברחבה". אלא, שהוא חושב שהוא בעצמו עושה זאת ("ער אַליין טוט דאָס"), וצריך לידע שזוהי השפעתו של הרבי. —

כאשר תלמיד מגיע לישיבה — צריכים לקבל אותו, ולא לחשוב מניין ישיגו כסף לקנות מזרון כדי שיהי' להתלמיד מקום שינה. וגם כאשר הרואה-חשבון אומר שיש גרעון כספי ("מ'איז אונטערשטעליק"), לא צריכים להתפעל, אלא יש להתנהג באופן של "ואתהלכה ברחבה", ואז אומר הקב"ה: "אני פורע".

הישיבה צריכה לגדול ולהתפתח עד שילמדו בה אלף תלמידים. אלא מאי, הא כיצד? — צריכים לקנות בנין נוסף. אלא מאי, כסף מנלן — "אני פורע", הרבי ימלא זאת (כפתגם הנ"ל שנהי' שלימים גם עם ההתפשטות); הרבי יזמין את הכסף הדרוש, ויזמין גם את הראשי-ישיבות ומשפיעים, שקשה להשיגם עוד יותר מאשר כסף, ומכ"ש שיזמין את הכסף.

ירשמו המחאה ("זאָל מען אויסשרייבן אַ טשעק") בת ארבע או חמש ספרות, ולא איכפת לי אפילו אם יהיו שש ספרות... והרבי יכסה אותה ("דער רבי וועט דאָס דעקן"). וכבר הי' לעולמים. וכפי שראו במוחש שכאשר הלכו בדרך זו — הצליחו¹⁵³.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) אין זו התוועדות שמדברים לאחרי שלוקחים קצת משקה, אלא הכוונה היא בנוגע לפועל ממש. שיכתבו

(153) בין הדברים פנה כ"ק אדמו"ר שליט"א למנהל הישיבה, הרש"ג שי', ואמר, שקיבל ידיעה שפלוני שדיברו עמו, מסכים כבר (כנראה בנוגע לנתינת סכום נכבד עבור הישיבה. — המו"ק).

(148) תהלים קיט, מה.
(149) ביצה טו, סע"ב ואילך.
(150) ואתחנן ו, ז.
(151) ראה סנהדרין פו, רע"א. וש"ג.
(152) הלי' ת"ת פ"א ה"ב.

המחאות על כל מה שצריכים, לקנות בנין, וכיו"ב, מבלי להתחשב בחשבונות שע"פ הספרים, והרבי יכסה כבר את ההמחאות, ולא רק ברוחניות, אלא בגשמיות,

— כמדובר פעם¹⁵⁴ שאי אפשר לצאת י"ח בכסף וזהב רוחניים, אהבה ויראה, אלא צריכים כסף וזהב גשמיים, בפועל ממש, ולא לאחר זמן, אלא במשך ב' הימים, עד יום שני בבוקר, תיכף כשנפתח ה"בנק"...

כז. וכמו כן צריכה להיות הנהגתו של כל אחד בעניניו הפרטיים — לעורר בעצמו מדת הבטחון, שעיי"ז תהי' הנהגתו בדרך של "ואתהלכה ברחבה", ובלשון הכתוב¹⁵⁵ "הרחב פיך", ואז — "ואמלאהו". והענין בזה:

בני משתמשים בענינים הגשמיים באופן שמנצלים אותם לקדושה ועושים מהם כלים לאלקות, ובלשון הרמב"ם¹⁵⁶ "החכם ניכר כו' במאכלו וכו'", ומונה עשר דברים — כנגד עשר ספירות, ובמילא גם כנגד עשר כחות הנפש, "שנשתלשלו מהן"¹⁵⁷ — שביניהם גם ענינים ששייכים לפרנסה גשמית.

וכיון שבנוגע לענינים רוחניים, כמו הוצאת שבת ויו"ט והוצאת בניו לתלמוד תורה, אומר הקב"ה "לוו עלי ואני פורע" — יכול יהודי להתנהג באופן כזה גם בנוגע לפרנסתו הגשמית, כיון שגם עניניו הגשמיים נעשים כלים לאלקות, והיינו, שכל יהודי יכול לעשות מכל דבר — ענין של "שבת", ומכ"ש "יום טוב".

ואע"פ שיכול להיות שנמצא במעמד ומצב שהרצון שלו בהגשמיות בשביל לנצל זאת לענינים רוחניים אינו באמת לאמיתו, אלא הרצון שלו הוא גם בהגשמיות מצד עצמו — אין זה נוגע, וכפי שמצינו¹⁵⁸ ש"חסד אומר יברא", דאף שאין זה באופן של אמת, שלכן "אמת אומר אל יברא", מ"מ, חסד אמר יברא, כמבואר בהאגרת דנפש השפלה¹⁵⁹.

— שמעתי מא' החסידים, שבליובאוויטש היו אומרים שהאגרת דנפש השפלה היא מענה על מ"ש אדמו"ר הזקן באגה"ק שבספר

(157) תניא רפ"ג.

(158) ב"ר פ"ח, ה.

(159) נדפסה באג"ק אדה"ז ס"ע שצו

ואילך, ובהנסמן שם.

(154) שיחת ש"פ שמות, מבה"ח שבט

סכ"ב (תו"מ ח"ז ע' 287).

(155) תהלים פא, יא.

(156) ה' דעות רפ"ה.

התניא¹⁶⁰ שבה מוכיח את החסידים על ה"מנהג .. לשאול בעצה גשמית כדת מה לעשות בעניני העולם הגשמי כו", ואעפ"כ, המשיכו חסידים לשאול בענינים גשמיים, ועל זה הוא המענה באגרת דנפש השפלה, שההתקשרות דנפש השפלה היא ע"י גשמיות, ובמילא צריכה להיות ההשפעה גם בגשמיות¹⁶¹.

* * *

כח. [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לתלמידים שהולכים לבתי-כנסיות לחזור דא"ח — שיאמרו לחיים, ואח"כ אמר:]

כאשר הולכים לדבר בבתי-כנסיות בפני בעלי-בתים, צריכים לומר ענין מפרשת השבוע. — תחזרו איפוא על המדובר לעיל בענין "ורם לבבך ושכחת גו'", וכן אודות חיזוק מדת הבטחון וההנהגה באופן ד"ואתהלכה ברחבה".

ונקודת הדברים:

בפרשת השבוע נאמר "השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך גו' ורם לבבך וגו'", ומנאו הסמ"ג במנין הלארין, בגלל שאמרו לו בחלום במראית הלילה "שכחת את העיקר כו'", שזהו"ע של ריחוק ושכחה מאלקות לגמרי.

העצה שלא יהי' הענין ד"רם לבבך" — הו"ע הקבלת עול, כי, קב"ע הוא היפך הענין ד"רם לבבך".

וזהו הקשר להתחלת הפרשה "והי' עקב תשמעון", אפילו ענינים שהם בבחינת עקב¹⁶² — כי, כאשר העבודה היא באופן של קבלת עול, אזי אין חילוק בין קלות לחמורות, ובמילא נעשה "עקב תשמעון".

ועי"ז — "ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך", ההבטחה להאבות אברהם יצחק ויעקב, וכן לאח"ז, ההבטחה לאבות החסידות, רבותינו נשיאינו, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, וגם בנוגע לענינים גשמיים.

ומצד הבטחה זו צריך להיות ענין הבטחון בה' ביותר,

— וגם ענין זה הוא ההיפך מ"ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך", והיינו, שבמקום השכחה מה' ח"ו צריך להיות הבטחון בה' —

(162) ראה תנחומא ופרש"י ריש פרשתנו

(160) סי' כב.

(161) ראה גם התוועודיות תנש"א ח"ד ע' (נתבאר בלקו"ש ח"ט ע' 89 ואילך).

200 הערה 101.

ובמילא צריכה להיות ההנהגה גם בענינים הגשמיים באופן של "ואתהלכה ברחבה", "לוו עלי ואני פורע" — כיון שמנצלים את הענינים הגשמיים עצמם לעשותם כלים לאלקות, והיינו, שגם בהדברים הגשמיים יורגש היחוד שהוא לבדו ואין זולתו.

— ולהעיר מהמבואר בתניא¹⁶³ שההרגש שהוא לבדו ואין זולתו הוא מדריגת החכמה. וזהו גם טעם השם "תלמידי חכמים" ולא "חכמים" ע"פ חסידות¹⁶⁴ [נוסף על הטעם ע"פ נגלה, שהתואר "חכם" קשור עם ענין הסמיכה¹⁶⁵, ובזמן הזה אין סמוכים¹⁶⁶] — ש"תלמיד חכם" היינו שמקבל (תלמיד) מבחינת החכמה, היינו, שנרגש אצלו הענין שהוא לבדו ואין זולתו, וגם בנוגע לענינים הגשמיים, שנעשים כלים לאלקות.

וכל זה נעשה בעיקר ע"י לימוד החסידות, ועד שעי"ז זוכים לקיום היעוד "לא ירעו ולא ישחיתו גו' כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

* * *

כט. [כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכה אחרונה, ואח"כ אמר:]
הגיע כבר הזמן ("מ'מעג שוין בא'לד") לברך ברכה אחרונה על הגלות.

כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם¹⁶⁷ בפירוש מ"ש בהגדה "שהקב"ה חישב את הקץ" — שמצד התענוג דלמעלה בעבודת הבירורים שבזמן הגלות, הי' הגלות יכול להמשך עוד ועוד ("ציעהן און ציעהן"), ועל זה נאמר שהקב"ה "חישב את הקץ", שמוותר על התענוג שלו, כדי להוציא את בני" מהגלות.

(166) ראה שם ערך הוראה (ע' תצב).

וש"נ.

(167) סה"מ תש"ח ע' 151.

(163) פל"ה בהג"ה.

(164) תו"א מג"א (בהוספות) קיט, ג.

(165) ראה אנציק' תלמודית ערך חכם (ע' נג).

וש"נ.